

Perustelumuistio: Uuden akatemiaturkijan rahoitusmuodon valmistelua ohjaavat periaatteet

1. Johdanto

Suomen Akatemian hallitus päätti 4.2.2022, että Suomen Akatemia valmistelee uuden akatemiaturkijan rahoitusmuodon, joka tukee nuoren sukupolven tutkijoiden merkittävää etenemistä kohti vaativimpia tutkijantehtäviä ja tulee nykytuotoisten tutkijatohtorin ja akatemiaturkijan rahoitusmuotojen sijaan osaksi Akatemian rahoitusvalikoimaa. Valmistelutyön tavoitteena on ottaa uusi akatemiaturkijan rahoitusmuoto käyttöön syyskuussa 2022.

Uuden rahoitusmuodon yleiset linjaukset sisältyvät Tutkimusrahoituspäätösten perusteet -asiakirjaan, joka esitellään hallitukselle päätettäväksi huhtikuussa 2022. Valmistelun ohjaamiseksi ja hakuneuvonnan järjestämiseksi on kuitenkin tarkoituksenmukaista päättää tietyistä uuden akatemiaturkijan rahoitusmuodon periaatteista jo tätä aiemmin. Jotta potentiaalisille hakijoille voidaan turvata riittävän pitkä aika laadukkaiden hakemusten valmisteluun, on kiireellisimminkin linjattava uuden rahoitusmuodon käyttöönoton aikataulu, rahoitusmuodon tavoitteet, kohderyhmä ja rahoituksen käytön pääperiaatteet. Hallitukselle esitellään siksi näistä pääpiirteistä nyt periaatepäätös, joka ohjaa uuden akatemiaturkijan rahoitusmuodon valmistelua sekä mahdollistaa hakijaviestinnän ja ohjeistamisen.

2. Sidosryhmien kuuleminen

Akatemia käynnisti 7.2.2022 sidosryhmäkeskustelut uuden rahoitusmuodon suunnitelluista tavoitteista ja pääpiirteistä. Sidosryhmien näkemyksiä kerättiin 7.–22.2.2022 avoimena olleen kirjallisen kuulemisen sekä 14.2.2022, 15.2.2022 ja 17.2.2022 järjestettyjen suullisten kuulemistilaisuuksien avulla. Kirjalliseen kuulemiseen saatiin 617 vastausta ja suullisiin kuulemisiin osallistui yhteensä 346 henkilöä. Uudistuksesta keskusteltiin lisäksi keskeisten liittojen edustajien sekä tutkimusorganisaatioiden tutkimus- ja talousjohdon kanssa. Palautetta saatiin myös sähköpostitse, puhelimitse ja sosiaalisen median kanavilla.

Monipuolisessa palautteessa korostuivat erityisesti muutamat seikat. Yleisimminkin suunnitelman etuina mainittiin aiottu liikkuvuusedellytyksestä luopuminen sekä uuden akatemiaturkijan rahoituksen käytön joustavuus. Tavallisimminkin huolta suunnitelmassa aiheutti hakukelpoisuuden rajaaminen niihin, joilla ensimmäisestä tohtorintutkinnosta on kulunut kahdesta seitsemän vuotta. Eniten kriittistä palautetta aiheutti hakukelpoisuuden suunniteltu seitsemän vuoden yläraja. Nykyisessä akatemiaturkijan tehtävän haussa yläraja on yhdeksän vuotta. Palautteessa ilmeni myös huoli Akatemian rahoituksen merkityksestä vastaväitelleiden tutkijanuran tukemisessa.

Kuulemisissa pyydettiin vastaajien näkemyksiä myös siitä, miten uuden akatemiatutkijan hakemuksissa tulisi kuvata ja arvioida hakijan urakehitystä. Vastauksia tuli runsaasti ja niiden käsittely on kesken. Vastauksia hyödynnetään valmistelutyössä kevään 2022 aikana.

Akatemian hallitus keskusteli sidosryhmiltä saadusta palautteesta kokouksessaan 24.2.2022. Uuden akatemiatutkijan rahoitusmuodon valmistelua jatkettiin saatu palaute huomioon ottaen.

3. Periaatteet

3.1. Uuden akatemiatutkijan rahoitusmuodon käyttöönotto

Suomen Akatemian syyshaussa 2022 otetaan käyttöön uuden akatemiatutkijan rahoitusmuoto urallaan nopeasti edenneiden nuoren tutkijasukupolven tukemiseksi. Uuden akatemiatutkijan rahoitusmuodon tullessa haettavaksi nykymuotoisia tutkijatohtorin ja akatemiatutkijan tehtävien rahoitusmuotoja ei enää avata haettavaksi. Myöskään akatemiahankerahoitusta ei enää kohdenneta erikseen nuoren tutkijasukupolven hakemuksista tehtäviin päätöksiin. Viimeistään 31.12.2022 päätettyjen nykymuotoisen tutkijatohtorin ja akatemiatutkijan tehtävien ja nuorelle tutkijasukupolvelle erityisesti kohdennettujen akatemiahankkeiden rahoitukset jatkuvat rahoituspäätöksen mukaisin ehdoin. Myös nykyisen akatemiatutkijan tehtävään liittyvien tutkimuskulujen rahoitukset jatkuvat ja niiden jatkopäätökset tehdään entisin ehdoin.

Uudistuksen tavoitteena on tarkistaa ja terävöittää Akatemian tiedepoliittista tavoitetta nuoren tutkijasukupolven rahoituksessa, yksinkertaistaa rahoitusmuotojen kokonaisuutta, sujuvoittaa rahoituksen hakemista ja joustavoittaa rahoituksen käyttöä rahoituskauden aikana sekä keventää tutkijoiden, tutkimusorganisaatioiden ja Suomen Akatemian hallinnollista työtä.

3.2. Uuden akatemiatutkijan rahoitusmuodon tavoite

Uusi akatemiatutkija on lupaava nuoren tutkijasukupolven tutkija, jonka tutkimustyötä rahoitus tukee siten, että hän voi edetä merkittävästi urallaan kohti vaativimpia tutkijantehtäviä ja vakiinnuttaa asemansa kansallisessa ja kansainvälisessä tutkijayhteisössä. Uusi akatemiatutkija tekee tieteellisesti korkeatasoista, vaikuttavaa ja tiedettä uudistavaa tutkimusta.

Yksi Akatemian tiedepoliittisista tavoitteista on nuoren tutkijasukupolven tukeminen. Uudella tutkijasukupolvella on tärkeä rooli tieteen uudistumisessa. Tavoitteena on, että Akatemian järjestämä kansainvälinen vertaisarviointi tunnistaa ne tutkijat, joilla on parhaat edellytykset uudistaa suomalaista tiedettä ja tutkimusta, ja siten tuottaa lisäarvoa Suomen TKI-järjestelmälle.

Uuden akatemiatutkijan tehtävän rahoitusmuodon tavoite poikkeaa akatemiahankkeen tavoitteesta siten, että rahoituksella pyritään tukemaan paitsi korkealaatuista tutkimusta myös tutkijan urakehitystä. Rahoituksen tavoite on olla pitkäaikaisesti vaikuttava siten, että se

edistää merkittäväällä tavalla uuden akatemiaturkijan pätevoitymistä ja tukee häntä ammattitutkijan uralla niin rahoituskauden aikana kuin sen jälkeen.

3.3. Uuden akatemiaturkijan rahoitusmuodon kohderyhmä

Uuden akatemiaturkijan rahoitusta voi hakea tutkija, jonka ensimmäisestä tohtorintutkinnosta on hakuajan päättyessä kulunut vähintään kaksi ja enintään seitsemän vuotta. Vuonna 2022 avautuvassa haussa rahoitusta voi kuitenkin hakea tutkija, jonka ensimmäisestä tohtorintutkinnosta on hakuajan päättyessä kulunut vähintään kaksi ja enintään yhdeksän vuotta. Uuden akatemiaturkijan tehtävää ei myönnetä vakinaisessa professuurissa tai siihen rinnastuvassa tutkimustehtävässä olevalle.

Hakukelpoisuus on rajattu kahdesta seitsemään vuoteen ensimmäisestä tohtorintutkinnosta siksi, että siinä uravaiheessa hakijan arvioidaan voivan osoittaa akatemiaturkijalta edellytettävä tohtorintutkinnon jälkeisen pätevoitymisen taso ja edetä merkittävästi rahoituskaudella kohti vaativampia tutkijantehtäviä. Hakija on jo tehnyt väitöskirjan jälkeistä tutkimusta ja tietoisia valintoja tutkijanuran edistämiseksi, mutta ei yleensä ole vielä akatemiahankkeen vastuulliselta johtajalta edellytettävässä uravaiheessa. Tiedepoliittisen tavoitteen valossa on tärkeää määritellä hakukelpoisuus siten, että Akatemia voi hakemusarvioinnin avulla tunnistaa ne hakijat, joiden on mahdollista rahoituskaudella saavuttaa toivottu merkittävä pätevoituminen.

Tutkijoiden ja muiden sidosryhmien yksi tärkeimmistä huolenaiheista on jo pitkään ollut hakemusten matala onnistumisprosentti. Kiristynyt kilpailu aiheuttaa monenlaisia ongelmia niille eri toimijoille aiheutuvan työn kuin rahoituksen kohdentamisen näkökulmasta. Kohdentamalla haku melko tarkasti määritellyille hakijajoukkoille pyritään rahoitusmuodon tiedepoliittisten tavoitteiden ja vaikuttavuuden parhaaseen mahdolliseen saavuttamiseen sekä hakemusten kohtuulliseen onnistumisprosenttiin.

Sidosryhmiltä laajasti tulleen palautteen mukaan hakukelpoisuuden muutos verrattuna nykyiseen akatemiaturkijan tehtävän hakuun saattaa olla erityisen ongelmallinen niillä, joilla syyshaun 2022 ajankohtana on ensimmäisestä tohtorintutkinnosta kulunut yli seitsemän mutta alle yhdeksän vuotta. Monet heistä ovat tehneet valintoja uransa edistämiseksi tähdäten nykyisen akatemiaturkijan hakuun vielä syyshaussa 2022, mutta uuden akatemiaturkijan haku-ehdojen mukaan he eivät olisi enää hakukelpoisia.

Saadun palautteen ohella on otettava huomioon, että Suomen Akatemia on aiemmassa hakuneuvonnassaan painottanut hakemisen suunnitelmallisuutta. Tässä tarkoituksessa on suositeltu, että esimerkiksi akatemiaturkijan tehtävää haettaisiin vasta sellaisessa uravaiheessa, jossa hakija kokee olevansa siihen kypsä.

Näistä syistä on tarpeen harkita siirtymäaika, joka mahdollistaa kertaluonteisesti vuoden 2022 syyshaussa hakemuksia myös hakijoilta, joiden ensimmäisestä tohtorintutkinnosta on hakuajan päättyessä kulunut vähintään kaksi ja enintään yhdeksän vuotta. Syyshausta 2023 alkaen akatemiaturkijan rahoitusta voivat hakea tutkijat, joiden ensimmäisestä tohtorintutkinnosta on kulunut vähintään kaksi ja enintään seitsemän vuotta.

Ottaen huomioon rahoitusmuodon tavoitteena oleva uralla eteneminen uuden akatemiattutkijan tehtävää ei ole perusteltua eikä tarkoituksenmukaista myöntää vakinaisessa professuurissa tai muussa siihen rinnastuvassa tehtävässä olevalle. Tällä rajoituksella ei kuitenkaan ole tarkoitus rajata uuden akatemiantutkijan tehtävän saaneen henkilön mahdollisuuksia tulla rahoituskautensa aikana vakinaistetuksi esimerkiksi yliopistollisessa ns. tenure track -urajärjestelmässä.

Uuden akatemiattutkijan tehtävän hakukelpoisuuteen ei sisälly aiempaa tutkimusympäristön vaihtoa koskevia edellytyksiä. Saadun palautteen perusteella liikkuvuusedellytyksestä luopuminen otetaan tutkijayhteisössä vastaan yleisesti ottaen positiivisesti ja sen toivotaan vahvistavan tutkijoiden mahdollisuutta tutkimustyön ja perhe-elämän yhdistämiseen, vähentävän tulkinnallisten tilanteiden aiheuttamaa hallinnollista työtä sekä parantavan hakijoiden välistä yhdenvertaisuutta. Vaikka työskentely-ympäristön vaihto fyysisenä liikkumisena on usein edelleen tärkeä osa tutkijan menestyksellisen uran kehittymistä, hedelmällistä yhteistyötä voi nykyään toteuttaa myös muilla keinoin.

Liikkuvuusedellytyksestä luopuminen on osa hakukelpoisuuden avulla tehtävää rahoituksen kohdentamista. Akatemia pyrkii varmistamaan tutkijan itsenäistymisen ja monipuolisen osaamisen kehittämisen, joista hakijalta edellytetään näyttöjä jo hakuhetkellä. Näyttöjen ei kuitenkaan tarvitse välttämättä olla juuri fyysistä liikkuvuutta, vaan urakehitystä arvioidaan monipuolisemmin.

3.4. Uuden akatemiattutkijan tehtävän rahoituksen käyttö

Uudelle akatemiattutkijalle myönnetään rahoitus neljäksi vuodeksi. Uudelle akatemiattutkijalle voidaan myöntää rahoitusta omaan palkkaan sekä muihin tutkimussuunnitelman toteuttamisen kuluihin myöhemmin päätettävien rahoitusehtojen mukaisesti. Rahoituksessa sovelletaan kokonaiskustannusmallia.

Neljän vuoden kauden katsotaan mahdollistavan rahoitusmuodon tavoitteen mukaisen merkittävän pätevytyksen ammattitutkijan uralla. Rahoituskauden on oltava riittävän pitkä, jotta esimerkiksi kokeellisiin vaiheisiin perustuvien tutkimusalojen tutkija voi tehdä merkittävää tutkimusta. Toisaalta neljää vuotta pidemmät rahoituskaudet sitoisivat Akatemian rahoitusta jo huomattavan paljon ja siten alentaisivat merkittävästi hakijoiden onnistumisprosenttia.

Myönteisen päätöksen saavalle akatemiattutkijalle tehdään yksi rahoituspäätös. Uudelle akatemiattutkijalle voidaan myöntää rahoitusta tutkimussuunnitelman toteuttamisen kuluihin myöhemmin päätettävien, hakuhetkellä voimassa olevien rahoitusehtojen mukaisesti. Periaatteena on, että rahoitusta voi käyttää uuden akatemiattutkijan omaan palkkaan, tutkimusryhmän palkkaan ja muihin tutkimuskuluihin.

Yksi rahoituspäätös ja rahoituksen joustava käyttö ovat tärkeitä hakemisen ja tutkimuksen toteuttamisen sujuvuuden ja hallinnollisen työn keventämisen näkökulmasta. Tässä uravaiheessa on tärkeää, että rahoitusta voi tarvittaessa käyttää myös omaan palkkaan.

SUOMEN AKATEMIA

Suomen Akatemia soveltaa lähes kaikessa myöntämässään rahoituksessa valtiovarainministeriön ohjeistuksen mukaisesti yhteisrahoitteisten hankkeiden kokonaiskustannusmallia. Uuden akatemiaturkijan rahoituksessa tavoitellun joustavuuden saavuttamiseksi on välttämätöntä siirtyä käytäntöön, jossa myöntöpäätökset noudattavat yhtä kustannusmallia. Akatemiaturkijauudistuksen sidosryhmäkuulemisten osana käydyissä keskusteluissa tutkimusorganisaatioiden tutkimus- ja talousjohdon kanssa on käynyt ilmi, että tutkimusorganisaatiot pitävät kokonaiskustannusmallia suositeltavana rahoitustapana. Tämän vuoksi uuden akatemiaturkijan rahoituksessa sovelletaan kokonaiskustannusmallia.

4. Uuden akatemiaturkijan rahoitusmuodon valmistelun jatkotoimet

Uuden akatemiaturkijan rahoitusmuodon valmistelu jatkuu siten, että Akatemian hallitukselle esitellään päätös Tutkimusrahoituspäätösten perusteet -asiakirjasta huhtikuussa 2022. Tutkimusrahoituspäätösten perusteissa kuvataan nyt esiteltävät periaatteet sekä muut uuden rahoitusmuodon piirteet. Hakuilmoituksesta, arviointiasiakirjoista ja rahoitusehdoista Akatemian hallintovirasto päättää syyskuun tavanomaisen aikataulun mukaisesti touko-kesäkuussa 2022.